

Míg Voltaire, és később Condorcet szerint is elválaszthatatlan egymástól az értelem és az életben való boldogulás, Casanova – ahogy Scheible állítja – nem tudja elképzelni az emberiség jobb válása útján elérhető elfogulatlan boldogságot. Scheible megkockáztatja azt a merész állítást, mely szerint kettőjük közül *talán* Casanova volt a felvilágosultabb, mivel ő nem az emberiséget akarta boldoggá tenni, hanem arra vágyott, hogy azokat az embereket lássa boldognak, akiket szeret.

A halál filozófiája

A *Shades of Sade* című művükben Stefan Zweifel és Michael Pfister tizenöt fejezetet keresztül – amelyek közül mindegyikben szerepel bevezetésként egy esszé, valamint de Sade márkái művének egy-egy kivonata – egy olyan gondolatvilágba vezetik el az olvasót, amely teljesen eltér az optimista, az emberi boldogság elérésére törekvő felvilágosult filozófiától. Sade destruktivitása a társadalmi, vallási és erkölcsi normák ellen irányul, az ember tabuktól való megszabadulását, valamint a szexuális vágyak erőszakos kielégítését hirdeti, ami számára egyet jelenhet akár a vágy tárgyának megcsonkításával és meggyilkolásával is. Sade az ateista materializmus híve, amelyet a francia felvilágosultak, La Mettrie, Helvétius és Holdbach dolgoztak ki. Filozófus példaképeitől azonban eltér a véleménye abban, hogy szerinte az ember, akinek nincs lelke és lelkiismerete, magányosságra kárhóztatott, és olyan lénynek tartja őt, akit nem érdekel mások boldogsága, a sajátját pedig a másoknak okozott fájdalommal találhatja meg. Következésképpen Sade olyan „erkölcsant” teremt, amely az ember kötelességévé teszi, hogy minél több gonosz dolgot kövessen el.

Stefan Zweifel és Michael Pfister lefordították már Sade «Justin és Juliette» című nagyszabású művét, és ebből használták fel a legtöbb szövegvonalat. A könyvük címe játékos utalás a „Fifty Shades of Grey – A szürke ötven árnyalata” című, nőknek szóló sikerkönyv címére. A könyv ártatlanságán Sade biztosan csak nevetett volna. Az utószóban a szerzők egy „helyzetjelentést” adnak a Sade-mű lefordítása óta eltelt harminc évről. Arról írnak, hogy Sade gondolkodása és nyelv-művészete lenyűgözően hatott rájuk. A könyvükben szereplő szövegminták azt bizonyítják, hogy

a bizzar, mértéktelen, obszcén és ugyanakkor a retorika minden területén jártas szerzőpáros egy igazi fordítási remekművéről van szó.

A két Sade-szakértő bevezető esszéinek köszönhetően megjelentek a 20. századi francia Sade-követők, ennek hatására a sokáig száműzött «pornográfus» író műveinek egy háromkötetes kiadványt szenteltek a „Bibliothèque de la Pléiade” című kiadványsorozatban. Pfister és Zweifel szerint Sade művei bizonyos módon még mindig provokatíván hatnak, ami egyfajta szembefordulást is jelent az interneten mindenütt jelen lévő pornográfiával: «A pornográfia nem az önmagunkban való elmélyülést segíti elő, hanem eltereli a figyelmet önmagunkról.»

(*Neue Zürcher Zeitung*)

Thomas Ribí

Feltámasztott könyvek Weimarban

2004. szeptember 2-án este tűz ütött ki a weimari Anna Amália Hercegnő Könyvtárban. A tűz kiváltó oka a mai napig nem tisztázódott egyértelműen. Valószínűleg egy megolvadt elektromos kábel okozta. Az épület mindenestre több órán keresztül lángokban állt. A következők ismertek. Ami nem lett a tűz martaléka, azt részben a forró levegő, a víz, vagy a füst, részben a tűzoltóság poroltója tette tönkre. Közel 50 000 könyv tűnt el végleg, több mint 60 000 kötet pedig súlyosan megsérült. Összesen mintegy 120 000 könyv szorult restaurálásra. A történelmi épületet helyreállították, és 2007-ben újra felavatták. A megsérült könyvek közül is sokat lehetett menteni. A restaurálás és újrabeszerzés azonban még éveket vesz igénybe és jelentősen nagyobb költséggel jár majd, mint ahogy azt az első becslések jósolták.

2200 kötetet sikerült megmenteni

A veszteségek közül nemrég sikerült pótolni a svájci eredetű könyvek jelentős részét. 4200 Helvetica sérült meg a tűz során. Ebből 2200 darabot már teljesen felújítottak és azok a

könyvtárban újra rendelkezésre állnak. A többi olyan mértékben károsodott, hogy azokat már nem lehetett megmenteni. Mindez a Zürichből irányított egyesület a „Pro Helvetica in Weimar” magánkezdeményszervezésének köszönhetően valósult meg. Közel 3 millió frank összegben gyűjtöttek magánadományokat a kezdeményezők, így súlyosan sérült könyvborítókat tudtak megjavítani és a megégett könyvek nagy részét, amelyek borítója erősen sérült a tűz következtében, költséges eljárás során restaurálni tudták.

A felújítást több mint ötven svájci vállalkozás, alapítvány és pártfogó magánszemély finanszírozta, akik 2008-ban, a „Pro Helvetica in Weimar” elnevezésű projekt keretében fogtak össze. További hozzájárulások érkeztek az állam részéről is és a különböző kantonok lottóalapjaitól, amelyek a szerencsejátékból származó nyereség egy részét használják fel jótékonyági célokra. A restaurálási munkálatokat három svájci műteremben végezték. Ennek köszönhetően újra használható a weimari könyvtár teljes könyvállománya, köztük kötetek a 16–18. századból, olyan íróktól, mint Gessner, Zwingli, Bodmer, Kálvin, Erasmus és Paracelsus.

A könyvek különleges értéküket annak köszönhetik, hogy közülük sokban olvasói bejegyzések szerepelnek. Igazából nem illik ceruzával nyomot hagyni magunkról a könyvtári könyvekben. Azonban ha a széljegyzetek Goethétől, Schillertől vagy Wielandtól származnak, kicsit másképp fest a dolog. Példának okáért Aegidius Tschudi 15. századból származó krónikájának weimari példányát Friedrich Schiller kézzel írt jegyzetei tarkítják. A könyvet 1802-ben a Tell Vilmos megírásához kölcsönözte ki, és valószínűleg alaposan tanulmányozta. A svájci könyvek Weimarban található állományát már Goethe idejében sűrűn használták, derül ki a könyvtár irattárában található dokumentációkból. Még ma is minden könyvről meg lehet állapítani, hogy akkoriban ki, mikor és mennyi ideig kölcsönözte ki azokat. A weimari könyvtár könyvállománya tehát fontos az irodalomtudomány számára is.

Találkozások színhelye

A célok megvalósulásának október végi zárőnnepségén Horst Köhler egykori német köztársasági elnök méltatta a „Pro Helvetica Weimar” kezdeményezést. A kezdeményezésnek köszönhetően, mondta a Fraumünster apátságban rendezett eseményen, a német-svájci közös kulturális örökség értékes részét sikerült megmenteni. Nagyon fontos, hogy a kötetek eredeti kiadásban, és nem későbbi vagy digitalizált kiadványok formájában vannak jelen, mert így a könyvekben hátrahagyott korábbi olvasói bejegyzéseknek köszönhetően évszázadokon átnyúló találkozásokra adódik lehetőség, mondta Köhler. A könyvtárak tehát nem csupán olvasmányok gyűjtőhelyeként funkcionálnak, hanem felbecsülhetetlenül fontos találkozási pontok is, ami különösen fontos a mai digitalizált világunkban.

(Neue Zürcher Zeitung)

Simon Pemberton

A félelem maga a poszttraumás stressz szindróma

2009-ben egy éjszaka Jennifer Hopper és élettársa, Teresa Butz arra ébredtek, hogy egy férfi áll felettük késsel a kezében. A támadó mindkettőjüket megerőszakolta, Butzot pedig szíven szúrta. Hopper torkán és karján azóta is ott éktelenkednek a vágott sebek nyomai. Lelki sebei azonban még ennél is lassabban gyógyultak. Rettegett a sötétségtől, alvás közben betörésekről szóló rémálmok gyötörték. Ha megérintették a vállát, összerezzen az ijedségtől. Képtelen volt beszállni a kocsijárába: a támadás alatt is attól félt a legjobban, hogy a férfi olyan helyre viszi majd őket, ahol senki sem talál rájuk.

A traumát követő bénító félelemről már a trójai háború korából maradtak ránk feljegyzések. A XIX. században az orvosok „vasúti gerinccel” diagnosztizálták a vonatbalesetek túlélőit, mivel pácienseik hisztérikus tüneteit az összenyomódott hátgerincnek tudták be. Ugyanezt az első világháborúban gránátnyomásként, katonaszívként vagy harctéri neurózisként ismerték. A rendellenességgel igazából akkor kezdtek el ko-